

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

HE 241/2020 vp

Sote- ja pelastustoimen uudistus

Talousvaliokunta 10.2.2021

Sote-uudistus

Sote-uudistus ja markkinat

- Hyvinvointi- ja palvelustrategia
- Hyvinvointialueen mahdollisuus harjoittaa liiketoimintaa
- Järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevien säännöksiä vaikutus tuottamistapoihin
- Sopimuksien mitättömyys ja irtisanominen

Hyvinvointialue- ja palvelustrategia

- Hyvinvointialuestrategiassa päätetään mm.
 - palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset
 - omistajapolitiikasta
- Hyvinvointialueen on laadittava taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia osana hyvinvointialuestrategiaa.

Hyvinvointialueen toiminta markkinoilla

- Hyvinvointialueella rajattu yleinen toimiala
 - Oikeus harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteistä tehtävää
 - Rajattu omalle alueelle, jos kyse ei ole hyvinvointialueiden yhteistoiminnasta
- Hyvinvointialueen toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla sillä on yhtiöittämisvelvollisuus (kuntalain mukainen sääntely)
 - Yhtiöittämispoikkeukset samanlaiset kuin kuntalaissa mm satunnainen ja markkinavaikutuksiltaan vähäinen toiminta, tytäryhtiölle myytävät hallinnolliset ja teknisluonteiset tehtävät ja sidosyksikkömyynnit
 - Yhtiöittämispoikkeuksiin liittyvä markkinaehtoinen hinnoittelu ja kirjanpidollinen eriyttäminen
- Lainananto- ja takausrajoitus:
 - ei saa vaarantaa hyvinvointialueen lakisääteisiä tehtäviä,
 - ei saa sisältyä merkittävää taloudellista riskiä
 - Takauksia vain hyvinvointikonserniin kuuluville tai yksin tai yhdessä muiden hyvinvointialueiden tai valtion kanssa omistetulle
- Kiinteistön ja vuokrasopimuksen markkinaehtoisuuden määrittelysäännös

Hyvinvointialueen järjestämisvastuu 1/2

- Järjestämisvastuuseen sisältyy
 - Vastuu lakisääteisistä tehtävistä
 - Päätöksenteko palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta, palvelujen tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä ja tuottamistavoista
 - Tuottamisen valvonta
 - Viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttäminen (julkisen vallan käyttö)
 - Vastuu palvelujen lisäksi mm. ennaltaehkäisevästä sosiaali- ja terveydenhuollosta, koulutus- ja tutkimustoiminnasta, poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin varautumisesta sekä huoltovarmuudesta, tartuntatautien torjuntaan liittyvistä tehtävistä jne.
- Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveystalouden saatavuudesta kaikissa tilanteissa.
- Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava
 - palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö
 - hallinnassaan asianmukaiset toimitilat, toimintavälineet
 - muut tarvittavat toimintaedellytykset
- Lisäksi hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palveluntuotanto.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuu 2/2

- Hyvinvointialueelta ei edellytetä ylikapasiteetin ylläpitoa oman palvelutuotannon osalta.
- Häiriö- ja poikkeustilanteissa palvelut on turvattava oman tuotannon, varautumissuunnitelmien sekä muiden hyvinvointialueiden ja palveluntuottajien kanssa tehtävän yhteistyön avulla.
- Hyvinvointialue voi järjestää ja tuottaa palveluja toisen hyvinvointialueen alueella vain, jos se toimii yhteistyössä tai -toiminnassa kyseisen hyvinvointialueen kanssa.
 - Hyvinvointialueesta annettavassa laissa säädettäisiin yhtiömuotoisen toiminnan rajoituksista
- Hyvinvointialueen yhtiöt rinnastuvat sote-järjestämislaissa yksityisiin palveluntuottajiin tuottaessaan hyvinvointialueelle palveluja.
 - Julkisomisteinen yhtiö ei ole rinnastettavissa viranomaistoimijaan.

Ostopalvelut ja vuokratyövoiman käyttö

- Monituottajuus on edelleen mahdollista lainsäädännön reunaehdot huomioiden.
- Palveluja voidaan hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta, jos se on tarpeen tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi.
 - Hankittavien palvelujen on oltava sisällöltään, laajuudeltaan ja määrälliseltä osuudeltaan sellaisia, että hyvinvointialue pystyy huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa asianmukaisesta toteuttamisesta
 - Yksityisiltä palveluntuottajilta voidaan hankkia kaikkia palveluja, joiden hankkimista ei ole erikseen laissa kielletty.
 - Ostopalveluina ei saa hankkia:
 - Palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei laissa erikseen säädetä
 - Sosiaalityötä, sosiaalipäivystystä eikä terveydenhuollon ympärivuorokautista päivystystä
 - Ensihoidon järjestämistehtäviä (myös ensihoitopalvelusta vastaavan lääkärin ja kenttäjohtajan oltava virkasuhteessa)
- Palveluseteliä voidaan käyttää. Palvelusetelilaki on tarkoitus uudistaa jatkossa erikseen.
- Hyvinvointialueen palveluissa voidaan käyttää yksityiseltä palveluntuottajalta hankittua työvoimaa tai vuokratyövoimaa.
 - Hankittu/vuokrattu työntekijä on hyvinvointialueen suorassa työnjohdollisessa alaisuudessa
 - Terveydenhuollon ympärivuorokautisessa päivystyksessä voidaan käyttää vuokrattua työvoimaa täydentävästi. Laajempi käyttö sallittua tilapäisesti tai henkilöstön saatavuusongelmissa.

Palvelutarpeen arviointi ja ostopalvelut

- Ostopalveluja hankittaessa hyvinvointialue vastaa aina sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnista ja lähtökohtaisesti myös hoidon tarpeen arvioinnista ja hoitoratkaisujen tekemisestä perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa.
- Ostopalveluna annettavassa perusterveydenhuollossa ja sen yhteydessä toteutettavissa erikoissairaanhoidon palveluissa voidaan tehdä hoidon tarpeen arviointia ja hoitoratkaisuja.
- Työvoimaksi hankittu/vuokrattu lääkäri tai hammaslääkäri voi edellä todetun lisäksi tehdä hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoratkaisuja myös ympärivuorokautisessa päivystyksessä sekä hoidettaessa erikoissairaanhoidon otettua potilasta.
- Lähetteen saaneen potilaan erikoissairaanhoidon ottamisesta päättää pääsääntöisesti virkasuhteessa oleva lääkäri/hammaslääkäri.
 - Työvoimaksi hankittu/vuokrattu lääkäri tai hammaslääkäri voi päättää potilaan ottamisesta erikoissairaanhoidon, jos kyse hoidon kiireellisyydestä tai hoidon saatavuuden turvaamisesta.

Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset

- Palvelujen hankintamenettelyyn sovelletaan hankintalakia, jota järjestämislaki täydentää.
- Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset suhteutetaan hyvinvointialueen hankkimien palvelujen sisältöön ja laajuuteen.
- Yksityisen palveluntuottajan mahdollisen aikaisemman toiminnan asiakas- tai potilasturvallisuuspuutteet ja varallisuusperusteiset vaatimukset huomioidaan viimeiseltä kolmelta vuodelta.
- Yksityisen palveluntuottajan alihankinta:
 - Perustuslaki asettaa reunaehdot alihankinnalle (julkisen hallintotehtävän edelleen siirto I. subdelegointi)
 - kuoriorganisaatiot eivät sallittuja, vaan yksityisellä palveluntuottajalla on oltava omaa osaamista ja riittävät toimintaedellytykset.
 - mahdollista hankkia omaa tuotantoa täydentäviä palveluja alihankkijalta.
 - alihankintojen edelleen ketjutus ei ole sallittua.
- Yksityisen palveluntuottajan ja alihankkijan toimintaan sovelletaan hallinnon yleislakeja rikosoikeudellista vastuuta.
- Hyvinvointialue valvoo yksityistä palveluntuottajaa ja tämän alihankkijaa, yksityinen palveluntuottaja valvoo myös alihankkijoitaan.

Jo tehtyjen hankintasopimusten mitätöiminen ja irtisanominen (voimaanpanolaki)

- Kaksi kategoriaa: Mitättömät ostopalvelusopimukset/-ehdot ja irtisanomisuhan alaiset ostopalvelusopimukset
- Ulkoistamissopimusten mitättömyys koskee sopimuksia/ehtoja, joissa sovittu
 - ostopalvelujen ulkopuolelle nimenomaisesti laissa säädetyistä tehtävistä mm. julkisen vallan käyttö, sosiaalipäivystys
 - järjestämisvastuun toteuttamisesta siten, että on ilmeistä, ettei hyvinvointialue tosiasiallisesti vastaa palvelujen järjestämisestä.
- Irtisanomis- ja uudelleen neuvottelumahdollisuus koskee sopimuksia, joissa sovittu
 - järjestämisvastuuseen kuuluvista asioista vastoin lakia muutoin kuin ilmeisesti tai siten, että se ei turvaa hyvinvointialueelle riittävää omaa palvelutuotantoa
 - hyvinvointialueella harkintamahdollisuus kokonaisarvion perusteella
 - irtisanomisessa noudatettava suhteellisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatetta
- Sopimuksien soveltamismahdollisuus on kolme vuotta. Hyvinvointialue voi pidentää aikaa irtisanottavien sopimuksien osalta kahdella vuodella, jos palvelujen saatavuus vaarantuisi.
- Neuvotteluvelvollisuus ja velvollisuus todeta mitättömyys tai päättää irtisanomisesta.
- Ei velvollisuutta maksaa sopimussakkoa mutta laissa säädettäisiin oikeudesta saada tietyin perustein korvausta hyödyttömäksi jääneistä investoinneista
- Muutoksenhaku hallintoriita-asiana.

Muita keskeisiä ehdotuksia

- Hyvinvointialueilla on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi. Lisäksi hyvinvointialueen on osaltaan yhteensovitettava palvelujaan kunnan ja valtion palvelujen kanssa.
- Hyvinvointialueen on laadittava taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia osana hyvinvointialuestrategiaa.
- Hyvinvointialue on rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sekä kunnilta ja kuntayhtymiltä siirtyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille.
- Järjestämislaisissa on säännökset hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan omavalvontavelvollisuudesta ja valvontaviranomaisten suorittamasta valvonnasta; säännökset vastaavat nykytilaa

Muuta

- Omaisuuden siirtoa koskevien säännöksiä perusteella sotea ja pelastustoimea koskevat sopimukset kuntien ja kuntayhtymien tekemien selvityksien perusteella
- EU-Potilasdirektiivin toimeenpano
 - Esityksessä esitetyt kansalliset sote- ja pelastustoimen rakenteet, hallintoa, talouden hoitoa sekä rahoitusta koskevat säännökset eivät koske oikeutta hakeutua hoitoon toisessa EU-maassa
 - Lakiin rajat ylittävästä terveydenhoidosta ei esitetä muutoksia ja mahdolliset komissiokeskustelujen perusteella tehtävät muutokset valmistellaan tarvittaessa erikseen

Vaikutukset hyvinvointialueisiin ja markkinoihin

- Ostopalveluja ja vuokratyövoimaa koskeva sääntely ja menettelyt selkeytyisivät nykyisestä.
 - Ehdotus selkeyttäisi hyvinvointialueiden ja yksityisen palvelutuottajan rooleja ja vastuita.
 - Korostaisi hyvinvointialueiden järjestämisvastuuta.
 - Varmistaisi julkiset sote-palvelut kaikissa tilanteissa.
- Merkittävämmät välittömät vaikutukset yrityksiin ja palvelutuotantoon johtuisivat esityksen asiakkaiden palvelujen hankintaa ja henkilöstön vuokrausta koskevasta sääntelystä, ei esimerkiksi järjestäjän koon kasvamisesta.
 - Sopimusten tai niiden ehtojen mitätöitymisen ja/tai irtisanomisen vaikutukset kohdistuisivat ennen kaikkea suurempiin yrityksiin.
 - Ehdotus vaikuttaisi noin 5–8 prosenttiin nykyisten lopputuoteostojen volyymista.
 - Hankintojen volyymin pidemmän aikavälin kehitykselle ei kokonaisuudessaan arvioida aiheutuvan muutoksia.
- Ehdotuksesta aiheutuisi väliaikaisia kustannuksia kunnilta siirtyvien sopimusten tarkistamisesta, lainmukaisuuden arvioinnista ja hallintaan ottamisesta.
- Hyvinvointialueille voisi tulla korvattavaksi hyödyttömäksi jääneitä investointeja.
 - Tältä osin arviointi sisältää epävarmuutta mutta todennäköisesti korvaustarve olisi vähäinen.

SOSIAALI-JA
TERVEYSMINISTERIÖ

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sote-uudistus